

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ПАТЕНТОЗНАВСТВО

За редакцією академіка НАМН України,
професора В. Ф. Москаленка

*Навчальний посібник для студентів вищих фармацевтичних
навчальних закладів і фармацевтичних факультетів вищих
медичних навчальних закладів
IV рівня акредитації*

Вінниця
Нова Книга
2012

УДК 61(088.83)

ББК 30у

П 20

Рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчальний посібник для студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів і фармацевтичних факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації (протокол № 2 від 01.06.2012 р.)

Автори:

В. Ф. Москаленко — передмова, тема 1

Д. С. Волох — тема 9

Л. А. Бутко — теми 2, 4, 7

А. Ю. Бутко — теми 3, 8

В. В. Коляда — теми 5, 6

Рецензенти:

В. А. Туманов — почесний ректор Київського медичного університету УАНМ, доктор медичних наук, академік АНВШ України, професор

М. С. Пономаренко — заслужений фармацевтичний працівник України, доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри організації і економіки фармації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика

Л. О. Громов — доктор медичних наук, професор, завідувач відділу нейрофармакології Інституту фармакології та токсикології НАМН України

Патентознавство : навч. посіб. для студ. вищ. фармац. навч. закл. /

П 20 В. Ф. Москаленко, Д. С. Волох, Л. А. Бутко [та ін.] ; за ред. професора В. Ф. Москаленка. — Вінниця : Нова Книга, 2012. — 360 с. : іл.

ISBN 978-966-382-422-2

Навчальний посібник включає навчальний матеріал, систематизований у змістовий модуль та 9 тем, зокрема, концептуальні засади інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичної галузі, правова охорона лікарських засобів в Україні та у світі, авторське право і суміжні права, загальна характеристика об'єктів промислової власності, порядок отримання патентів на винаходи та корисні моделі, патентні дослідження, роль інформації та документації промислової власності у фармації, ліцензування і передача майнових прав на винаходи, корисні моделі та інші об'єкти права інтелектуальної власності, міжнародне патентне право, економіка інтелектуальної власності.

Для кращого засвоєння матеріалу в кінці кожної теми подано контрольні запитання і тести для самостійної підготовки і контролю рівня знань студентів.

Книга рекомендується студентам фармацевтичних вузів і факультетів на пряму підготовки 7.110201 Фармація.

УДК 61(088.83)

ББК 30у

ISBN 978-966-382-422-2

© Автори, 2012

© Нова Книга, 2012

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ВСТУП	7
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА ПОЗНАЧЕНЬ	9
ТЕМА 1: Концептуальні засади інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичної галузі	11
1.1. Загальна характеристика системи інтелектуальної власності. Поняття права інтелектуальної власності, віхи становлення і розвитку інтелектуальної власності	12
1.2. Необхідність правового захисту об'єктів інтелектуальної власності. Законодавство України про інтелектуальну власність	21
1.3. Актуальні питання розвитку законодавства у сфері права інтелектуальної власності. Формування принципів у патентно-законодавчій базі	32
1.4. Місце і роль інтелектуальної власності в економічному та соціальному розвитку держави	36
1.5. Класифікація інновацій. Роль інновацій у розвитку фармацевтичної галузі	40
<i>Контрольні питання</i>	50
<i>Тестові завдання</i>	51
ТЕМА 2: Правова охорона лікарських засобів в Україні та світі	53
2.1. Необхідність правової охорони лікарських засобів. Проблемні питання реалізації прав інтелектуальної власності в процесі державної реєстрації лікарських засобів	54
2.2. Види об'єктів інтелектуальної власності в галузі фармації	58
2.3. Специфіка конфліктів у фармацевтичній галузі та способи їх вирішення	64
<i>Контрольні питання</i>	66
<i>Тестові завдання</i>	66
ТЕМА 3: Авторське право та суміжні права	68
3.1. Авторське право. Об'єкти авторського права. Суб'єкти авторських відносин	69
3.2. Особисті немайнові та майнові права автора	78
3.3. Суміжні права. Суб'єкти суміжних прав	85
3.4. Порядок реєстрації авторського права	

Функції Державного департаменту інтелектуальної власності	92
<i>Контрольні питання</i>	98
<i>Тестові завдання</i>	99

ТЕМА 4: Загальна характеристика об'єктів промислової власності.

Спеціальне законодавство України у сфері промислової власності.....	101
4.1. Поняття промислової власності. Об'єкти права промислової власності, їх різновидності, характеристика й особливості	102
4.2. Знаки для товарів і послуг. Функції товарного знака.....	116
4.3. Використання товарних знаків у медицині та фармації.....	126
4.4. Суб'єкти права промислової власності	132
4.5. Основні критерії патентоспроможності об'єктів промислової власності	135
4.6. Охорона раціоналізаторських пропозицій, правова охорона комерційної таємниці.....	141
4.7. Основні положення законодавчої бази патентного права.....	155
4.8. Завдання та функції Державного підприємства “Український інститут промислової власності”	159
<i>Контрольні питання</i>	161
<i>Тестові завдання</i>	162

ТЕМА 5: Порядок отримання патентів на винаходи та корисні моделі.....

5.1. Характеристика та види патентів.....	166
5.2. Правила оформлення патентних прав, а також їх правовий захист....	174
5.3. Порядок складання заявки на отримання патенту на винахід, корисну модель	177
<i>Контрольні питання</i>	192
<i>Тестові завдання</i>	193

ТЕМА 6: Патентні дослідження. Роль інформації та документації

промислової власності у фармації. Експертиза заявки на об'єкт права промислової власності	195
6.1. Порядок проведення патентних досліджень.....	196
6.2. Бази даних, інформаційно-довідкові системи Державного підприємства “Український інститут промислової власності”.....	208
6.3. Кваліфікаційна та формальна експертиза заявки на об'єкт права промислової власності	212
6.4. Міжнародна патентна класифікація	218

<i>Контрольні питання</i>	221
<i>Тестові завдання</i>	221
ТЕМА 7: Ліцензування і передача майнових прав на винаходи, корисні моделі та інші об'єкти права інтелектуальної власності	223
7.1. Ліцензійний договір як правова форма передачі прав на об'єкти промислової власності. Обов'язкові реквізити ліцензійних договорів	224
7.2. Види ліцензійних договорів	230
7.3. Порядок розрахунків за ліцензійними договорами. Встановлення роялті.....	235
<i>Контрольні питання</i>	240
<i>Тестові завдання</i>	240
ТЕМА 8: Міжнародне патентне право	242
8.1. Міжнародні правові акти з питань промислової власності. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності.....	243
8.2. Правова охорона лікарських засобів відповідно до угоди щодо торгових прав на інтелектуальну власність (TRIPS)	253
<i>Контрольні питання</i>	257
<i>Тестові завдання</i>	257
ТЕМА 9: Економіка інтелектуальної власності	259
9.1. Комерціалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності, механізм комерціалізації	260
9.2. Інтелектуальна власність — складова інтелектуального капіталу за економічним змістом	266
9.3. Фактори, що характеризують об'єкти права ІВ за ступенем ринкової орієнтації. Оцінка вартості інтелектуальної власності.....	274
9.4. Інтелектуальна власність у господарській діяльності.....	286
<i>Контрольні питання</i>	290
<i>Тестові завдання</i>	290
ГЛОСАРІЙ	292
ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	296
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	300
ДОДАТКИ	308

ПЕРЕДМОВА

Високоякісна підготовка фармацевтичних кадрів є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я, оскільки від рівня підготовки провізорів залежить якість медичного обслуговування населення країни. У зв'язку з впровадженням у вищих медичних навчальних закладах України Болонської системи навчання змінився підхід до організації навчального процесу.

НМУ імені О. О. Богомольця є провідним закладом у системі вищої медичної освіти та координатором діяльності ВМНЗ України з упровадження принципів Болонського процесу. Університет посідає четверте місце серед найвідоміших навчальних закладів країни. У 2011 році університет здобув золоту медаль у номінації "Розвиток студентської науково-дослідної роботи" на щорічній виставці "Освіта і кар'єра — 2011".

Фармацевтичний сектор — невід'ємна складова галузі охорони здоров'я. Фармація України об'єднує понад 350 тис. фахівців, до складу яких щорічно вливаються випускники нашого фармацевтичного факультету.

Термін "інтелектуальна власність" твердо увійшов до законодавчої лексики зарубіжних держав, до текстів міжнародних угод і конвенцій, а сьогодні є актуальним і на території України та передбачає вивчення навчальної дисципліни "Патентознавство" фахівцями за спеціальністю «Фармація» на додипломному та післядипломному етапах.

Даний навчальний посібник покликаний систематизувати та узагальнити відомості про права фізичних та юридичних осіб на результати інтелектуальної діяльності. У сучасному розумінні інтелектуальна власність фармацевтичної галузі — це численні винаходи, корисні моделі, відкриття, торгові найменування, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, бази даних. Тому для спеціалістів важливо знати шляхи захисту своїх інтелектуальних прав.

Видання даного навчального посібника є першим в Україні і присвячене 170-річчю Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Підготовлений колективом авторів навчальний посібник є результатом багаторічної праці, в основу якого покладено значний досвід проведення навчального процесу на кафедрі організації та економіки фармації НМУ імені О. О. Богомольця.

**Ректор університету, академік НАМН України,
віце-президент НАМНУ, член-кореспондент НАПН України,
заслужений лікар України, заслужений діяч науки і техніки,
доктор медичних наук, професор**

В. Ф. Москаленко

Навчальне видання

Москаленко Віталій Федорович
Волох Дмитро Степанович
Бутко Любов Анатоліївна та ін.

ПАТЕНТОЗНАВСТВО

Навчальний посібник

За редакцією академіка НАМН України, професора В. Ф. Москаленка

Редактор *О. В. Марчук*
Технічний редактор *Ж. С. Швець*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 19.11.12. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 21,0.
Тираж 1000 пр. Зам. № 636.

ПП “Нова Книга”
21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432) 52-34-80, 52-34-82. Факс 52-34-81
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.novaknyha.com.ua